

Капустіна О.В.

доцент кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Фесенко І.Л.

магістрант НАУ

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТИТУЛЬНИХ НАЗВ

Анотація. У статті розглянуто проблеми перекладу титульних назв. На прикладі назв кінофільмів проведено аналіз прийомів і трансформацій, що вживаються при їх перекладі. Визначається функція заголовку фільму, його вплив на потенційного глядача та підкреслюється необхідність збереження цього впливу при перекладі.

У статті розглянуто сучасну дефініцію терміна «фільм», основні проблеми перекладу назв кінофільмів, функцію заголовку фільму та його вплив на потенційних глядачів. Також нами був проведений аналіз перекладацьких прийомів і трансформацій, що вживають перекладачі під час перекладу заголовків.

Ключові слова: титульна назва, перекладацька трансформація, перекладацький метод, дефініція терміна.

Abstract. The article presents the problems of titles translation. Translation methods and transformations of film titles used by translators are considered as an example. The role of a film title and its impact on the potential audience are studied. The necessity of preserving this impact in translation is underlined.

Modern definition of the term «film», the main problems of film titles translation, the role of a film title and its impact on the potential audience are studied in the article. We have also analyzed translation methods and transformations used by translators.

Key words: Film, film title, translation transformation, translation method, term definition.

Під титульною назвою ми розуміємо будь-яку назву, яку автор (або колектив авторів) дає своєму творінню. Це може бути назва наукового трактату, назва роману, назва фільму, назва періодичного видання, назва моделі автомобіля і т.п. Як правило, в назві намагаються в максимально стислій формі відобразити суть творіння, тому її переклад на іншу мову вимагає крім знання іноземної мови, також знання та розуміння мовних та культурних традицій носіїв мови з якої робиться переклад. У нашій статті ми обмежимося розглядом особливостей перекладу лише однієї підмножини титульних назв, а саме назви фільмів. Але багато з того, про що йтиметься в статті, може бути легко перенесені на інші випадки.

Сучасна дефініція терміна «фільм» є досить широкою. Фільми створюють із різною метою, вони можуть мати розважальний, навчальний, просвітницький та інший характер. Фільми є продуктом культурної діяльності. Вони створені певними народами і відображають особливості культур. Фільми є впливовим засобом передавання цінностей, ідей та інформації.

Переклад кінофільмів — дуже важлива галузь творчого і комерційного перекладу. Більшість фільмів, що вироблені за кордоном, для виходу в кінопрокат України повинні бути перекладені українською мовою. Сучасний перекладач у сфері кіноіндустрії повинен уміти перекладати фільми будь-якого жанру, адже інтерес до фільмів, знятих за кордоном, ніколи не зникне. Візуальні елементи

фільму не потребують перекладу, даючи йому універсальну владу комунікації. Особливої уваги в перекладацькому плані потребують назви кінофільмів. Назва фільму відіграє важливу роль у розумінні жанру фільму, встановлює зв'язок між назвою та змістом, привертає увагу потенційного глядача своєю оригінальністю. На початку ХХ сторіччя назви фільмів нагадували заголовки газет.

Кінорежисери, знімаючи кіно, вагалися стосовно того, чи фільм має розповідати життєві історії і, таким чином, назва мала б стати метонімією реальності, чи сюжет фільму має бути вигаданим і метафоричним, а назва, — як у романі. У першому випадку фільм має бути чимось на кшталт візуального репортажу, подібного до газетного, і з відповідною назвою [1].

Заголовок — це спосіб дати глядачеві можливість із першого погляду зорієнтуватися, чи треба дивитися цей фільм, чи ні. Виходячи з цього, для заголовку має бути характерна точність вираження сенсу фільму, тобто ясність і простота форми, він повинен бути зрозумілий кожному. Привертаючи увагу глядачів, будь-який заголовок фільму повинен легко сприйматися, читатися без труднощів [4].

Заголовок одночасно виконує наступні функції:

- 1) сигнальну (привертає увагу читача);
- 2) інформативну (дає уявлення про фільм);
- 3) змістовну (передає основну тему або ідею) — обумовлює зв'язок заголовка з усім змістом фільму [4].

Крім того, заголовок налаштовує аудиторію на певну емоційну тональність. Усі варіанти перекладу назв того чи іншого фільму стають частиною рецензій цього фільму. Крім того, перекладена назва виконує важливу функцію реклами, може своєрідно реалізовувати функцію експресивності та емоційності.

Переклад назви фільму — це окрема перекладацька проблема, яка спричиняє появу суперечок стосовно того, яку стратегію обрати для адекватного перекладу. Варто зазначити, що назва фільму виконує функцію стиснення змісту всього фільму в коротку фразу, яка повинна надати потенційному глядачеві необхідну інформацію стосовно жанрової специфіки кінострічки та її змісту. Тож перекладач повинен враховувати ці аспекти, що вимагає від нього певних екстралінгвістичних знань.

При перекладі назв фільмів застосовують певні прийоми і трансформації [3].

Перший з прийомів — калькування, або пряма передача назви фільму (дослівний переклад). Наведемо приклади:

«*The Adaptation*» — «*Адаптація*» (2004), «*Address Unknown*» — «*Адреса невідома*» (2001), «*Escape Plan*» — «*План втечі*» (2013), «*3 Days to Kill*» — «*Три дні на вбивство*» (2014), «*Dear John*» — «*Любий Джоне*», «*Wrath of the Titans*» — «*Гнів Титанів*», «*Supernatural*» — «*Надприродне*».

Другим перекладацьким прийомом є транслітерація (відтворення за літерами) і транскрипція (відтворення за звуками) власних назв. У такий спосіб перекладені такі назви фільмів: «*Avatar*» — «*Аватар*», «*Avalon*» — «*Авалон*», «*Pearl Harbor*» — «*Перл Харбор*», «*John Carter*» — «*Джон Картер*», «*Gladiator*» — «*Гладіатор*».

Третім способом перекладу є трансформація назви. Це робиться з

урахуванням екстралінгвістичних чинників для того, щоб глядачі могли зрозуміти культурні елементи і вони не виявилися для них чужими. Така трансформація полягає в залученні певних смислових об'єктів, які мають відношення до сюжету фільму. Ми помітили застосування таких трансформацій у перекладі назв фільмів: додавання, вилучення, заміна. Цей метод вимагає від перекладача високого рівня кроскультурної компетенції [5].

Наведемо приклади застосування трансформації додавання лексичних одиниць при перекладі назви кінофільму. *«The Grinch» — «Грінч, викрадач Різдва»*. Як бачимо, при перекладі було додане ціле словосполучення, яке охарактеризовує те, що це саме різдвяний фільм.

Відзначаємо випадки, коли окремі фрази доповнюються до оригінальної назви, щоб фільм користувався великим успіхом у прокаті. Класичний приклад: *«17 Again» — «Татові знову 17»*. Це американська кінокомедія режисера Бетта Стірса про спробу виправити помилки молодості. Основна його ідея — перевтілення, коли герой, прокинувшись вранці, став іншою людиною. У назві було додано слово «тато», що надало назві фільму точніший зміст.

Наступний приклад стосується стратегії вилучення лексичної одиниці: *«Three Burials of Melquiades Estrada» — «Три могили»*. Це випущення виправдане тим, що через ім'я Мельхіадес Естрада назва стала б дуже важкою для сприйняття українським глядачем. Якщо для англомовного глядача власна назва є цілком зрозумілою, то для відчизняного глядача іноземне ім'я ні про що не говорить та лише ускладнює сприйняття назви.

Ще один прийом, яким користуються українські перекладачі — це заміна назви фільмів. *«The Cinderella Man» — «Нокдаун»*. Жанр цього фільму – драма, екшн. Це історія про чоловіка, який під час Великої депресії починає займатися боксом, щоб заробити гроші на життя. З'ясовується, що у Бреддока є справжній спортивний талант, який підносить його до вершин слави. А минуле бідняка стало приводом для появи його прізвиська – Попелюшка. Однак українські перекладачі не змогли поставити слово Попелюшка в чоловічому роді, тому їм довелося відмовитися від перекладу і знайти контекстуальну заміну – «Нокдаун».

Іноколи причиною заміни є неможливість передачі внутрішньої форми англомовної назви, як у такому випадку: *«Hachi: A Dog's Tale» — «Хатіко: Найкращий друг»*. Наведений приклад яскраво ілюструє необхідність застосування трансформації заміни. Адже дослівний переклад: «Хатіко: казка про собаку» чи «Хатіко: розповідь про собаку» звучить не досить доречно, оскільки фільм знятий за реальними подіями. Переклад «Розповідь про собаку» — теж не є вдалим варіантом, така назва навряд чи зацікавила б глядача, бо вона є занадто загальною.

Доцільно звернути увагу на назву фантастичного двосерійного фільму *«Dark Kingdom: The Dragon King» — «Кільце Нібелунгів»*. Фільм заснований на середньовічній німецькій епічній поемі «Пісня про Нібелунгів». Ця поема і послужила українському перекладу фільму. Дослівний переклад фільму «Темне Королівство: Король Дракону». Але ця назва не несе лексичного значення і не дає глядачеві жодної підказки про зміст фільму і потенційні очікування від фільму.

Проведений аналіз способів перекладу назв фільмів засвідчує, що на вибір певної стратегії перекладу впливає низка причин. Але ми вважаємо, що рівень кроскультурної комунікативної компетенції перекладача відіграє головну роль у правильному виборі перекладацької стратегії з урахуванням найбільш підходящих до певних ситуацій реалій, оскільки переклад щільно пов'язаний з переосмисленням явищ і подій. Завдяки адекватному перекладу різномовні культури не тільки перестають бути відчуженим, а й розширяють горизонти власних культур.

Література

1. Антропова А.В. Названия американских, английских и российских кинофильмов: сопоставительная характеристика и проблемы перевода: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.20 — «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» [Электронный ресурс]. — С. 6. Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/nazvaniya-amerikanskikh-angliiskikh-i-rossiiskikh-kinofilmov-sopostavitelnaya-kharakteristik#ixzz3YRkJ79dm>
2. Богачова Н.А. Комплексні лексико-граматичні трансформації при перекладі найменувань британських кінофільмів [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/886/1/4_conf_skalkina_390-394%2B.pdf
3. Коваленко А.М. Заголовок англомовного журнального мікротексту-повідомлення: структура, семантика, прагматика (на матеріалі тижневика Newsweek): автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 — «Германські мови» [Електронний ресурс]. — С. 10. Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/p-2/3696.html>
4. Подымова Ю.Н. Названия фильмов в структурно-семантическом и функционально-прагматическом аспектах: автореф. дис. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.01 — «Русский язык» [Электронный ресурс]. — С. 6. Режим доступа: <http://www.dissercat.com/content/nazvaniya-filmov-v-strukturno-semanticheskome-i-funktsionalno-pragmaticheskom-aspektakh>
5. Шевченко О.Л. Формування кроскультурної комунікативної компетенції у процесі підготовки фахівців-міжнародників. Збірник матеріалів наук.-метод. Конференції, КНЕУ. 21.02.2012, С. 263–265. від 21.02.2012.